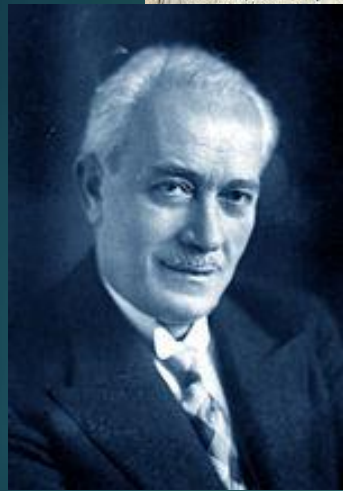

Islamismus a islámský radikalismus na pozadí izraelsko-palestinského konfliktu

MAREK ČEJKA

Palestinská arabská politika v éře bristkého mandátu

Members of the Arab Higher Committee, 1936. Front row from left to right: Raghīb al-Nashashībī, Amin al-Husaynī, Ahmed Hilmi Pasha, Gen. Manager of the Jerusalem Arab Bank, Abdul Latif Bey Es-Salah, chairman of the Arab National Party, Alfred Roke.

▶ Klanová politika

- ▶ klan Al-Našašíbí versus Al-Husajní versus Al-Chalídí

Počátky radikálního islamismu v Palestině

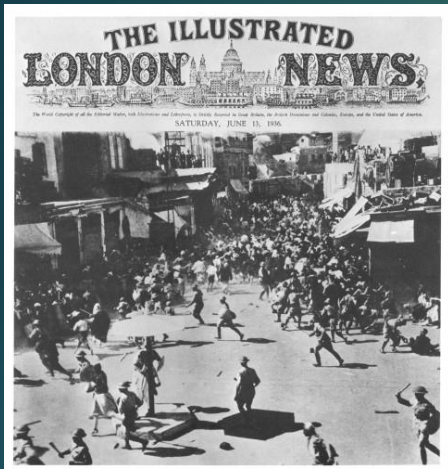
šejch **Izz ad-Dín al-Kassám (1882–1935)**

ideový předchůdce palestinského
radikálního islamismu, hlavně Hamásu

- ▶ Mládí prožil v době úpadku Osmanské říše a oslabování islámu na úkor Západu
- ▶ Džihád meče proti Italům (Libye) a Francouzům (Sýrie) a později proti Britům v Palestině
- ▶ Po vzniku Muslimského bratrstva má blízko k jeho idejím
- ▶ V severní Palestině zakládá militantní organizaci „Černá ruka“ a posléze umírá v boji s Brity
- ▶ Stává se předlohou Hamásu, který podle něj pojmenovává své militantní křídlo a rakety

Arabské povstání v Palestině 1936-1939

3. Exemplary punishment: The British Army destroy the homes of Palestinian villagers suspected of supporting the 1936-1939 Arab Revolt. Such collective punishments, conducted without due process, were given legal standing by a series of Emergency Regulations passed by British authorities to combat the Arab insurgency. An estimated 2,000 houses were destroyed between 1936 and 1940.

Podpora islamistů ze strany Západu během studené války

- ▶ Častá logika studené války: „Nepřítel mého nepřítele je můj přítel“.
- ▶ Islamisté na Blízkém východě mají se Západem společné nepřátelství vůči Sovětskému svazu a jím podporovaným ateistickým ideologiím a nacionalistickým (většinou k levici tendujícím) režimům.
- ▶ Navzdory značně odlišným postojům navazuje Západ, včetně Izraele kontakty s islamisty (předchůdci Hamásu) a podporuje je, případně alespoň toleruje.
- ▶ Izraelci vidí hlavního nepřítele v Arafatovi, OOP a sekulárních frakcích → „rozděl a panuj“
- ▶ Krátkozrakost strategie
- ▶ Detailněji analyzují např. A. Higgins či R. Dreyfus

Palestinský islámský džihád (od r. 1981)

- ▶ Vznikl v 70. letech v pásmu Gazy jako palestinská odnož Egyptského islámského džihádu.
- ▶ Do čela se postavil **Fathi Šikaki**.
- ▶ Hlavním cílem skupiny se stalo osvobození Palestiny, likvidace Izraele a jeho nahrazení palestinskou islámskou teokracií.
- ▶ Hlavní sídlo PID se dlouhodobě nachází v Sýrii, podpora Asada a Hizballáhu během války v Sýrii
 - ▶ finanční vazby na Írán.
- ▶ Současným předsedou PID je **šejch Ramadán**, duchovním vůdcem organizace je **Abd al-Azíz Auda**.
- ▶ Oproti Hamásu svou popularitou PID mezi Palestinci vždy zaostával, neboť nevytvořil civilní křídlo po vzoru Hamásu.

První intifáda (1987–1992) Důležitý formativní moment vzniku hnutí Hamás

Islámské centrum: předchůdce Hamásu

- ▶ arab. *Mudžáma al-Islámíja*
- ▶ Charitativní organizace založená v pásmu Gazy v r. 1973 na principech Muslimského bratrstva
- ▶ V čele šejch Ahmad Jásín
- ▶ zahájilo typickou činnost MB: kliniky, vývařovny pro chudé, mládežnické organizace, zakládá také Islámskou univerzitu v Gaze
- ▶ Disponuje tichou podporou Izraele (vidí v něm konkurenci OOP/Fatahu a Arafata)
- ▶ Od poloviny 80. let tajné vytváření ozbrojeného křídla, Jásín opakovaně uvězněn Izraelem
- ▶ V r. 1987 kdy vzniká Hamás, slouží infrastruktura IC jako základ ke zformování Hamásu

Základní charakteristika Hamásu

- ▶ Originální variace palestinského islamistického hnutí inspirovaná myšlenkami egyptského Muslimského bratrstva
- ▶ Spojuje ve své praxi prvky radikálního hnutí odporu a zároveň sociálního a náboženského hnutí
- ▶ V současné době na seznamu teroristických organizací řady zemí

Specifika Hamásu

- ▶ Politologicky je vyjádřením konfliktní linie **islamisté vs. sekularisté**
 - ▶ Vymezuje se hlavně proti nacionalistickému Fatahu a levicovým palestinským frakcím.
- ▶ **SPECIFIKA:**
 - ▶ Působí v prostředí izraelsko-palestinského konfliktu, kde i palestinští oponenti Hamásu sdílejí **společného soupeře** (Izrael).
 - ▶ Hamás prosazuje **lokální** koncepci islamismu v islámské Palestině → odlišnost od řady salafistických džihádistů usilujících o **globální** chalífát.
 - ▶ **Sunnitský charakter hnutí** neznamená sektářství (spolupracuje s Íránem, někdy dokonce i s křesťany).

Komplexní charakter Hamásu

- ▶ Dynamický vývoj, metamorfuje, není vždy klasifikovatelný jednoznačnými termíny, spojuje kontradiktorní jevy:
 - ▶ Fundamentalismus i modernitu
 - ▶ Charitu i násilí
 - ▶ Fanatismus i pragmatismus
 - ▶ Tvrdě antidemokratické tendence i respekt k demokratickým procesům
 - ▶ Apolitičnost i politický aktivismus

Vývojové fáze Hamásu (dle autora)

VÝVOJOVÁ FÁZE	ROZHODUJÍCÍ UDÁLOSTI S VLIVEM NA VÝVOJ HAMÁSU
70. léta – 1987	Vzestup islamismu na Blízkém východě Vypuknutí první intifády
1988 – 2006	Mírový proces z Osla Vypuknutí druhé intifády Palestinské volby v roce 2006
2007 až současnost	Rozkol mezi palestinskými frakcemi a výrazné rozdělení mezi Západním břehem a pásmem Gazy
2013 až současnost	Pád režimu Muslimského bratrstva v Egyptě Krizová fáze arabského jara Konflikt mezi geopolitickými bloky na Blízkém východě

Charly Hamásu (1988, 2017)

- ▶ Ideologické dokumenty Hamásu definující hlavní agendu hnutí
- ▶ „Stará“ Charta (18. 8. 1988)
- ▶ „Nová“ Charta (1. 5. 2017)
- ▶ Nová je **pragmatictější a političtější**
- ▶ Teorie vs. praxe Hamásu?

Struktura hnutí: Ozbrojené a civilní křídlo Hamásu

Ozbrojené křídlo Hamásu

Brigády mučedníka
Izz ad-Dína al-Kassáma

- ▶ Zformovány počátkem 90. let
- ▶ Nejradikálnější a částečně autonomní křídlo hnutí
- ▶ Odnože v Gaze a na Západním břehu (decentralizace)
- ▶ Zabránění mírovému procesu
- ▶ Proměny taktiky: od útoků, bombových a sebevražedných útoků až k vývoji raket a „tunelové“ válce
- ▶ Největší brutalita v průběhu druhé intifády (2000–2005)

Civilní křídlo Hamásu

- předchůdci Hamásu provozovali v duchu Muslimského bratrstva **primárně sociální aktivity** (jidelny, školy, mládežnické spolky...)
- později militarizace, avšak sociální aspekt hnutí zůstává zachován
- 2006 přibyl další civilní aspekt – **založení palestinské politické strany** „Kandidátka pro změnu a reformu“
- jednalo se *de facto* o uznání některých aspektů mírového procesu
- Po vnitropal. krizi stále více **supluje státní správu a poskytování veřejných služeb**

Hamás vs. Fatah: Vzájemný respekt i posilující konflikt

Shrnutí: Charakterizace vývojových fází Hamásu z hlediska forem islamismu

- ▶ **Zárodečná fáze (od 70. let)** – sociálně-islamistické hnutí na principech Muslimského bratrstva (šejch Jásín), tichá izraelská podpora v duchu studené války + „rozděl a panuj“
 - ▶ **SOCIÁLNÍ ASPEKT Hnutí PŘEVAŽUJE**
- ▶ **Fáze vzrůstající militantnosti (od 80. let) – zformování a rozvoj Hamásu jako radikálně-islamistického hnutí odporu (1987–2006)**
 - ▶ **MILITANTNOST SE STÁVÁ CHARAKTERISTICKÝM ZNAKEM Hnutí, HYBRIDNÍ CHARAKTER**
 - ▶ 1. intifáda
 - ▶ další radikalizace v průběhu mírového procesu
 - ▶ nejradikálnější období Hamásu v době 2. intifády
- ▶ **Politizační fáze (od 2006)**, *de facto* částečná akceptace mírového procesu a Izraele, posílení konfliktu s Fatahem, změna strategie odporu, vláda v Gaze
 - ▶ **MILITANTNOST TRANSFORMUJE SVÉ PODOBY, PŘIBUDE VÝRAZNÝ POLITICKÝ ASPEKT, POSÍLENÍ HYBRIDNÍHO CHARAKTERU**
- ▶ **Krizová fáze (od 2013)**, po svržení egyptského prezidenta Mursího, potlačení změn arabského jara a výraznější krystalizaci bloků na Blízkém východě (saúdský – íránský – katarsko-turecký)
 - ▶ **FLEXIBILNÍ ADAPTACE NA TLAK PROSTŘEDÍ**

Prameny:

- ▶ Bartal, S.; Rubinstein-Shemer, N. (2017) *Hamas and Ideology: Sheikh Yūsuf al-Qaraḍāwī on the Jews, Zionism and Israel*, Routledge
- ▶ Bureš, J.; Čejka, M.; Daniel, J. (2017) *Muslimské bratrstvo v současnosti*. Academia.
- ▶ Dreyfus, R. (2006) *Devil's Game: How the United States Helped Unleash Fundamentalist Islam*. Metropolitan Books.
- ▶ Gunning, J. (2008) *Hamas in Politics: Democracy, Religion, Violence*, Columbia
- ▶ Gus, M. (2006) *Understanding Terrorism*, Sage.
- ▶ Higgins, A. (2009) 'How Israel Helped to Spawn Hamas', *The Wall Street Journal*, 24. 1. 2009. (<https://www.wsj.com/articles/SB123275572295011847#>)
- ▶ Hroub, K. (2010) *Hamas: A Beginner's Guide 2nd Edition*, Pluto.
- ▶ Jefferis, J. (2016) *Hamas: Terrorism, Governance, and Its Future in Middle East Politics*, Praeger
- ▶ Jensen, M. I. (2009) *The Political Ideology of Hamas: A Grassroots Perspective*, I. B. Tauris.
- ▶ Khoury, J. (2017) 'Hamas Presents New Charter Supporting Palestinian State Along 1967 Borders', *Haaretz*, 1. 5. 2017 (<http://www.haaretz.com/middle-east-news/palestinians/1.786754>)
- ▶ Kovács, A. (2009) *Alláhovi bojovníci: vizuálna kultúra islámskeho radikalizmu*. Chronos.
- ▶ Kropáček, L. (1996) *Islámský fundamentalismus*. Vyšehrad.
- ▶ Mandaville, P. (2014) *Islam and politics*. Routledge.
- ▶ Mendel, M. (2008) *S puškou a Koránem – Pojmy a argumenty soudobého islámského fundamentalismu*. Orientální ústav AV ČR.
- ▶ Mishal, S.; Sela, A. (2006) *The Palestinian Hamas: Vision, Violence, and Coexistence*, Columbia.
- ▶ Nusse, A. (1998) *Muslim Palestine: The Ideology of Hamas*, Routledge.
- ▶ Roy, S. (2013) *Hamas and Civil Society in Gaza: Engaging the Islamist Social Sector*, Princeton.
- ▶ Volpi, F. (ed.) (2011) *Political Islam – A Critical Reader*. Routledge.
- ▶ Zeitzoff, T. (2009) The Microdynamics of Reciprocity in an Asymmetric Conflict: Hamas, Israel, and the 2008-2009 Gaza Conflict, 2. 11. 2009 (https://earlywarning.files.wordpress.com/2009/11/zeitzoff_gaza_11_2_09.pdf)